

Европейски съд по правата на човека

Кудла срещу Полша
(Kudla v. Poland)

жалба № 30210/96

Решение от 26 октомври 2000 г. на Голямото отделение на Съда

(резюме)*

Чл. 3: забрана на изтезанията; **чл. 5, т. 4:** право да се обжалва законността на задържането; **чл. 6, т. 1:** право на гледане на делото в разумен срок; **чл. 13:** право на ефективно средство за защита

Не може да се твърди, че изпълнението на мярката задържане под стража само по себе си повдига въпрос по чл. 3 от Конвенцията. Този текст не може да се тълкува и в смисъл, че установява общо задължение за освобождаване на задържания поради здравословни причини или за настаняването му в гражданска болница с оглед възможност за получаване на определен вид лечение. Въпреки това, съгласно тази разпоредба държавата следва да гарантира, че лицето е задържано при условия, съвместими с неговото човешко достойнство, че начинът и методът на изпълнение на мярката не го подлагат на стрес или изпитание, чиято сила надвишава неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че като се имат предвид практическите изисквания на лишаването от свобода неговото здраве и благосъстояние са адекватно гарантирани, между другото и чрез осигуряване на необходимата медицинска помощ.

Съдът отстъпва от практиката си да не се произнася и по съпътстващо оплакване по чл. 13, когато е установил нарушение на изискването за “разумен срок” по чл. 6, т. 1. Той намира, че е настъпил моментът за ревизия на тази практика в светлината на продължаващото натрупване на жалби пред него, в които единственото или главното твърдение е неосигуряване на разглеждане на делото в разумен срок, в нарушение на чл. 6, т. 1. Съдът не намира нищо в буквата на чл. 13, което да обосновава принцип, че няма място за прилагането му по отношение на който и да било от аспектите на “правото на съд”, обхванато от чл. 6, т. 1.

Факти по делото

На 8 август 1991 г. жалбоподателят бил обвинен в измама и документно престъпление и бил арестуван. Тъй като заявил, че страда от различни заболявания, и по-специално от депресия, властите разпоредили да му бъде направен медицински преглед. Установило се, че може да бъде задържан под стража и бил настанен в ареста в Краков.

Г-н Кудла обжалвал заповедта за задържане. На 21 август 1991 г. Окръжният съд на Краков отхвърлил жалбата поради наличието на сериозни

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

данни, че той е извършил престъпленията, в които е обвинен. Като взел предвид резултатите от медицинския преглед, съдът намерил, че липсват основания за освобождаването му по здравословни причини.

От август 1991 г. до края на юли 1992 г. жалбоподателят подал около тридесет молби за освобождаване и жалби срещу получените откази.

Междувременно, през октомври 1991 г. жалбоподателят направил опит за самоубийство, а впоследствие започнал гладна стачка. През ноември 1991 г. властите разпоредили да бъде прегледан от лекар. В медицинския доклад се констатирало, че той не е годен за престой в обикновен затвор, и се препоръчвало, в случай че задържането следва да продължи, да бъде настанен в психиатричното отделение на болницата към затвора. Жалбоподателят бил настанен в отделението за вътрешни болести на болницата към затвора в Битом, където получил лечение с оглед на психическото му състояние, след което бил върнат в ареста в Краков.

През януари и февруари 1992 г. той бил прегледан от съдебни лекари, които установили, че се нуждае от психиатрично лечение в затвора, но че не е необходимо да бъде настаняван в психиатричното отделение на болницата.

На 30 април 1992 г. в Окръжния съд на Краков бил внесен обвинителен акт, който съдържал двадесет и девет обвинения срещу жалбоподателя и деветима други обвиняеми. Делото съдържало деветнадесет тома и бил поискан разпит на деветдесет и осем свидетели.

На 15 юни 1992 г. по искане на съда била изготвена експертиза относно психологическото състояние на жалбоподателя, в която се установявало, че той показва упорити самоубийствени наклонности, страда от дълбок депресивен синдром, съчетан със самоубийствени мисли. Препоръчвало се да бъде подложен на психиатрично лечение и се констатирало, че задържането му представлява сериозна опасност за живота му поради големия риск от нов опит за самоубийство.

На 27 юли 1992 г. Окръжният съд на Краков отменил заповедта за задържане.

На 8 февруари 1993 г. жалбоподателят не се явил на съдебното заседание по делото. Адвокатът му представил болничен лист, но съдът разпоредил да бъде представено удостоверение от съдебномедицински експерт, като предупредил, че в противен случай ще бъдат взети мерки за принудително довеждане на жалбоподателя пред съда. Жалбоподателят не представил исканото удостоверение, но уведомил съда, че е на лечение. Тъй като не посочил съдебен адрес, съдът поискал да бъде издирен и задържан повторно, като се мотивирал с невявяването му на съдебните заседания. Следващото заседание, насрочено за 16 март 1993 г., не било проведено поради отсъствие на жалбоподателя.

Заповедта за задържане била изпълнена едва на 4 октомври 1993 г. и жалбоподателят бил задържан в ареста в Краков.

Следващите съдебни заседания били отложени поради психическото състояние на жалбоподателя (по-специално затруднения при концентрирането), което не му позволявало да участва пълноценно в процеса. Междувременно адвокатът му неуспешно обжалвал заповедта за задържане, като се мотивирал с продължителното лечение на тежката му депресия и с неговото психологическо състояние, което било причина за невявяването му пред съда.

В периода между октомври 1993 и ноември 1994 г. жалбоподателят подал двадесет и една безуспешни молби за освобождаване и обжалвал всички откази, отново без успех.

Съдебните заседания, насрочени за януари 1994 г., били отложени, тъй като същия месец жалбоподателят направил опит за самоубийство със свръхдоза.

Делото продължило през февруари 1994 г., но насрочените за март заседания били отложени поради заболяване на председателя на състава. Две от заседанията през юли 1994 г. били отложени, тъй като жалбоподателят оттеглил пълномощното на защитника си. Делото продължило през септември, октомври и ноември 1994 г. Заседанията за декември 1994 г. били отложени, тъй като един от обвиняемите постъпил в болница.

Междувременно, на 17 ноември 1994 г. жалбоподателят подал оплакване до председателя на Краковския окръжен съд във връзка с продължителността на задържането му и с допуснати процесуални нарушения по делото.

На 7 декември с.г. той подал оплакване до съда във връзка с психиатричното му лечение в затвора. По искане на председателя на състава, длъжностните лица в затвора предоставили информация за проведените медицински прегледи и представили копия от съответните медицински доклади.

По същото време жалбоподателят, отново без успех, поискал от съда да бъде освободен поради здравословни и семейни причини.

През януари 1995 г. адвокатът на жалбоподателя поискал освобождаването му с налагане на подписка, като подчертал, че той отново е направил опит за самоубийство в затвора, което, наред с хроничната му депресия, било ясен знак, че продължаването на задържането би застрашило живота му. Изтъкнал, че жалбоподателят е бил задържан повторно единствено поради невявяването му в съда, и тъй като доказателствата срещу него вече били разгледани, задържането му не можело повече да има за цел осигуряване на нормалното провеждане на делото.

Окръжният съд на Краков отхвърлил тази молба, като се позовал на доклад от администрацията на затвора, че опитът за самоубийство целял привличане на вниманието, и приел, че първоначалните причини за задържането все още са в сила.

Адвокатът на г-н Кудла обжалвал отказа, твърдейки, че душевното състояние на клиента му е сериозно влошено. Поддържал, че продължителността на производството е прекомерна. Жалбата била отхвърлена. Впоследствие жалбоподателят подал още четири неуспешни молби за освобождаване и също така безуспешно обжалвал решенията за продължаване на задържането.

На 1 юни 1995 г. Окръжният съд на Краков осъдил жалбоподателя за измама и документно престъпление на шест години лишаване от свобода и глоба от 5000 злоти. Жалбоподателят и адвокатът му обжалвали присъдата.

Жалбоподателят отново поискал да бъде освободен, тъй като продължителното му задържане имало много неблагоприятни последици за здравословното му състояние и за семейството му. Окръжният съд в Краков отхвърлил молбата. След обжалване, Апелативният съд в Краков потвърдил това решение, мотивирайки се с тежестта на наложената присъда.

Жалбоподателят подал оплакване до министъра на правосъдието относно продължителността на производството, като изтъкнал, че окръжният съд не му е предоставил мотивите към присъдата в законния срок, което значително удължило процедурата по обжалването. В отговор бил уведомен, че мотивите най-вероятно ще надхвърлят двеста страници и че срокът не е спазен поради отпуск на докладчика по делото.

На 27 септември 1995 г. жалбоподателят бил прегледан от съдебни психиатри по искане на окръжния съд. В заключението се посочвало, че той

страда от личностни разстройства и склонност към ситуационни реакции, които не съставляват решаващо противопоставяне срещу оставането му в затвора, при условие че му бъде гарантирана амбулаторна психиатрична помощ. Посочвало се, че жалбоподателят е бил лекуван най-често с реланиум (диазепам). След преглед от специалист в отделението по ЕЕГ било констатирано, че настоящото психическо състояние на жалбоподателя се дължи на личностни разстройства, които не са от психотичен характер, но че по-нататъшни опити за самоубийство представляват реална заплаха за здравето му. Направен бил извод, че ако съдебното производство изисква той да остане в затвора, следва да бъде изпратен в болнично отделение под надзора на специалисти, с гарантиран достъп до психиатър и психолог.

На 6 октомври 1995 г. жалбоподателят получил мотивите към присъдата и подал жалба.

На 22 февруари 1996 г. апелативният съд отменил присъдата и постановил повторно разглеждане поради нередовно конституиране на състава на съда и редица процесуални нарушения. Докато траело обжалването, адвокатът на жалбоподателя поискал без успех отмяна на заповедта за задържане.

Окръжният съд разпоредил разделяне на делото на жалбоподателя от делата на някои от другите обвиняеми. На 30 април 1996 г., по молба на жалбоподателя, той отменил заповедта за задържането му, като се мотивирал, че на този етап надлежното провеждане на производството можело да се осигури и с други мерки за неотклонение. Съдът заменил ареста с парична гаранция от 10 000 злоти. Жалбоподателят обжалвал това решение, като поискал размерът на гаранцията да бъде намален или тя да бъде заменена с подписка. Апелативният съд отхвърлил жалбата, като приел, че сумата не е прекомерна, предвид тежестта на престъпленията и стойността на щетите от тях.

На 11 юни 1996 г. съдът получил заключението на назначената от него психиатрична експертиза. В нея се констатирало, че жалбоподателят е в състояние да участва в заседанията, но че продължаващото задържане би могло да застраши живота му, тъй като е вероятно той да направи опит за самоубийство.

Скоро след това жалбоподателят подал оплакване до Омбудсмана относно продължителността на задържането си. Оплакването било препратено до председателя на Краковския апелативен съд, който в отговор изпратил писмо на жалбоподателя, че делото е с голям обем и сложност и че той сам е причинил забавяне, като се е укривал и е предявявал множество молби за освобождаване.

Междувременно жалбоподателят отново поискал да му бъде наложена подписка или определената му парична гаранция да бъде намалена. Съдът отхвърлил молбата. Адвокатът му обжалвал, като се позовал на експертизата от 11 юни 1996 г., съгласно която животът на жалбоподателя бил в опасност. Жалбата била отхвърлена.

На 31 юли 1996 г. жалбоподателят отново поискал от съда да намали гаранцията му или да го освободи, като му наложи подписка, но получил отказ. Тогава поискал да бъде освободен, за да набави исканата парична гаранция, но молбата му била отхвърлена.

Повторното разглеждане на делото следвало да започне на 10 октомври 1996 г., но било отложено, тъй като един от другите обвиняеми междувременно бил задържан във връзка с друго наказателно производство срещу него.

На 29 октомври 1996 г. Краковският окръжен съд отменил заповедта за задържането, след като семейството на жалбоподателя платило гаранцията.

Следващите две заседания били отложени поради заболяване на друг обвиняем. Последвали множество заседания и на 4 декември 1998 г. съдът постановил присъда. Жалбоподателят бил осъден на шест години лишаване от свобода.

След обжалване, Апелативният съд в Краков намалил наказанието на пет години лишаване от свобода. Жалбоподателят подал касационна жалба. Делото пред Върховния съд е висящо.

Лечението на жалбоподателя през време на задържането му от 4 октомври 1993 г. до 29 октомври 1996 г., съгласно медицинския дневник на Краковския арест

Жалбоподателят бил задържан в ареста в Краков от 4 октомври 1993 г. до 29 октомври 1996 г. с едно прекъсване, когато на 9 март 1994 г. бил преместен в болницата към затвора във Вроцлав, където останал до 26 май 1994 г. за психиатрично наблюдение по повод на друго наказателно производство срещу него. Той бил прегледан от лекар скоро след задържането си. След психиатричен преглед му била поставена диагнозата “*reactio situatione*” (ситуационна реакция). През ноември 1993 г. бил преглеждан осем пъти. Документирано е, че е страдал от хронично безсъние, липса на апетит, често главоболие, замаяност и трудности при концентрирането.

През декември 1993 г. жалбоподателят бил преглеждан от психиатър и от лекарите в затвора по различни поводи. На 26 януари 1994 г. направил опит за самоубийство със свръхдоза медикаменти. Бил приет в болницата към затвора, където му направили множество медицински изследвания. На 27 февруари 1994 г. бил прегледан от психиатър и му била поставена диагноза “нервно разстройство”.

В периода от 26 май (когато се върнал от болницата към затвора във Вроцлав) до началото на ноември 1994 г. жалбоподателят бил преглеждан по тринадесет повода, най-често с оплаквания за трудности при заспиване и хронично главоболие. През ноември и декември бил прегледан и от психиатър, който му поставил диагноза “нервно разстройство”.

На 23 януари 1995 г. направил опит за самоубийство чрез обесване. В медицинския регистър било записано, че пациентът е в добро общо състояние и не е необходимо хоспитализиране. След психиатричен преглед била поставена диагноза “състояние след опит за самоубийство чрез обесване. Ситуационна депресивна реакция”. През февруари 1995 г. жалбоподателят отново бил прегледан от психиатър и получил диагноза “личностно разстройство и автоагресивна реакция”.

През март 1995 г. жалбоподателят бил преглеждан шест пъти, включително два пъти от психиатър. От началото на април до края на декември 1995 г. бил преглеждан от психиатър поне веднъж месечно. Оплаквал се е от депресия, смущения на съня, напрежение, трудности при концентриране, раздразнение и липса на подобрение.

От началото на януари до края на август 1996 г. жалбоподателят бил преглеждан от лекар по тридесет и два повода, дванадесет пъти от психиатър.

Приложимо право

Тогава действащият в Полша НПК предвиждал, наред с други, и мерките за неотклонение арест, парична гаранция и подписка. Налагали се с оглед

осигуряването на надлежно провеждане на производството, ако доказателствата срещу обвиняемия обосновават достатъчно становището, че той е извършил престъпление.

Задържане под стража можело да се наложи между другото и когато съществува основателен риск, че обвиняемият може да се укрие, да се опита да повлияе на свидетели или с други незаконни средства да попречи на правосъдието, както и когато е обвинен в сериозно престъпление.

НПК се основавал на разбирането, че задържането под стража е най-крайната мярка, която не следва да се прилага, ако по-леките мерки са достатъчни. Предвиждал незабавната му отмяна или замяна с по-лека мярка, когато това е оправдано вследствие промяна на обстоятелствата.

Разпоредбите, предвиждащи “задължително задържане” (например при обжалване на присъда, налагаща лишаване от свобода над 3 г.), били отменени на 1 януари 1996 г.

Задържането под стража следвало да бъде отменено, при отсъствие на особени причини за противното, ако можело сериозно да застраши живота или здравето на обвиняемия или водело до крайно обременителен резултат за него или семейството му.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 3 от Конвенцията

82-85. Жалбоподателят твърди, че не е получил адекватно психиатрично лечение по време на задържането си. Бил задържан в ареста в Краков, където нямало психиатрично отделение, и не били направени сериозни усилия за лечение на хроничната му депресия, което според него довело до неколкостепенните му опити за самоубийство в затвора и съставлявало нечовешко и унижително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. По време на задържането му, продължило три години, той само веднъж бил лекуван в “медицинско заведение”, когато бил настанен за няколко месеца в психиатричното отделение на болницата към затвора във Вроцлав. След този период бил върнат в ареста в Краков, където не получавал лечение, което би предотвратило по-нататъшните му опити за самоубийство, и където бил задържан при тежки условия заедно с осъдени престъпници. Това било психологически нетърпимо и той направил нов опит за самоубийство, който произволно и неоснователно бил окачен от администрацията на затвора като начин за привличане на вниманието. Не било направено нищо съществено за подобряване на състоянието му или за осигуряване на адекватна психиатрична помощ. Жалбоподателят твърди, че задържането му в ареста без оглед на факта, че това би могло да застраши живота му, както и неосигуряването на адекватна медицинска помощ, съставляват третиране, което противоречи на чл. 3 от Конвенцията.

86-89. Правителството твърди, че отнасянето към жалбоподателя не разкрива минималната степен на суровост, която се изисква от чл. 3. Поддържа, че видно от представените медицински доказателства компетентните органи внимателно и често са наблюдавали здравословното състояние на жалбоподателя и са му оказвали медицинска помощ, съответстваща на състоянието му. Що се отнася до законовото задължение на властите да настанят жалбоподателя в “подходящо медицинско заведение”, то той бил приеман в болници към затвори винаги, когато това е било необходимо. Съдилищата също често правили

запитвания до администрацията на затвора относно здравословното му състояние и при необходимост се намесвали, с оглед подобряване на положението.

90. “Както Съдът е приемал по редица поводи, чл. 3 от Конвенцията охранява една от най-фундаменталните ценности на демократичното общество. Той забранява по абсолютен начин изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж, наред с много други, решенията *V. срещу Обединеното кралство*¹, ECHR 1999-IX, и *Лабита срещу Италия*², No. 26772/95, ECHR 2000-IV).

91. Все пак, малтретирането следва да достигне една минимална степен на суровост, за да попадне в приложното поле на чл. 3. Оценката на този минимум съвсем естествено е относителна. Тя зависи от всички обстоятелства по делото, например характер и контекст на третирането, начин и метод на осъществяването му, продължителност, физически или душевни последици, а в някои случаи и пол, възраст и здравословно състояние на жертвата (виж напр. решението по делото *Ранинен срещу Финландия* от 16.12.1997 г., Reports of Judgments and Decisions 1997-VIII, стр. 2821-22, пар. 55³).

92. Съдът е преценявал, че дадено третиране е “нечовешко”, защото, наред с друго, то е било предумишлено, било е прилагано с часове без прекъсване и е причинило било телесна повреда, било силно физическо или душевно страдание. Намирал е определено третиране за “унижително”, защото е било от естество да породи у жертвите чувства на страх, силна болка и малоценност, способни да ги унижат и лишат от стойност. От друга страна, Съдът последователно е подчертавал, че страданието и унижението трябва във всички случаи да надхвърлят неизбежния елемент на страдание или унижение, свързани с определена форма на законосъобразно отнасяне или наказване (виж, *mutatis mutandis*, решението по делото *Тайър срещу Обединеното кралство*⁴ от 25.04.1978 г., A.26, стр. 15, пар. 30; *Сьоринг срещу Обединеното кралство*⁵ от 07.07.1989 г., A.161, стр. 39, пар. 100 и горещитираното *V. срещу Обединеното кралство*).

93. Мерки, лишавачи дадено лице от неговата свобода, често може да включват такъв елемент. Все пак не може да се твърди, че изпълнението на мярката задържане под стража само по себе си повдига въпрос по чл. 3 от Конвенцията. Този текст не може да се тълкува и в смисъл, че установява общо задължение за освобождаване на задържания поради здравословни причини или за настаняването му в гражданска болница с оглед възможност за получаване на определен вид лечение.

94. Въпреки това, съгласно тази разпоредба държавата следва да гарантира, че лицето е задържано при условия, съвместими с неговото човешко достойнство, че начинът и методът на изпълнение на мярката не го подлагат на стрес или изпитание, чиято сила надвишава неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че, като се имат предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото здраве и благосъстояние са адекватно гарантирани, между другото и чрез осигуряване на необходимата медицинска помощ (виж, *mutatis*

¹ V. v. the United Kingdom, жалба № 24888/94

² Labita v. Italy

³ Raninen v. Finland

⁴ Tyrer v. the United Kingdom.

⁵ Soering v. the United Kingdom.

mutandis, решението по делото *Aerts срещу Белгия*⁶ от 30.07.1998 г., Reports 1998-V, стр. 1966, пар. 64 и сл.).

95. Съдът веднага отбелязва, че в настоящия случай не се спори, че както преди, така и по време на задържането от 4 октомври 1993 г. до 29 октомври 1996 г. жалбоподателят е страдал от хронична депресия и двукратно е направил опит за самоубийство в затвора. Състоянието му е било диагностицирано още като лично или нервно разстройство и ситуационна депресивна реакция.

96. Съдът отбелязва също така, че медицинските доказателства, представени от правителството пред него (но не и пред Комисията), показват, че по време на задържането си жалбоподателят редовно е търсил и получавал медицинска помощ. Бил е преглеждан от лекари с различни специалности и често е получавал психиатрична помощ. От началото на октомври до края на декември 1993 г. той неколkokратно е бил преглеждан в затвора от психиатри. В края на 1993 г. първоинстанционният съд е получил психиатрична експертиза, потвърждаваща, че здравословното състояние на жалбоподателя по онова време е било съвместимо със задържането.

Скоро след първия си опит за самоубийство - събитие, което в светлината на представените пред Съда доказателства не изглежда да е следствие или да е свързано с каквото и да било видно нарушение от страна на властите, жалбоподателят е получил специализирано лечение под формата на психиатрично наблюдение в болницата на затвора във Вроцлав от 9 март до 26 май 1994 г. Впоследствие, след наблюдението във Вроцлав, той е преминал и през два допълнителни контролни прегледа на 9 ноември и на 7 декември 1994 г.

97. Действително, това не е предотвратило втория му опит за самоубийство през януари 1995 г. Все пак Съдът, въпреки че не счита за необходимо да взема становище дали опитът по своя характер е целял привличане на вниманието, както твърдят властите, или е бил израз на страдание, причинено от разстройството му, не открива в представените материали нищо, което да показва, че властите могат да бъдат държани отговорни за случилото се.

98. По същия начин Съдът не може да открие никакво последващо нарушение от тяхна страна при поставянето на жалбоподателя под психиатрично наблюдение. Напротив, той установява, че от началото на 1995 г. до освобождаването му на 29 октомври 1996 г. жалбоподателят е бил преглеждан от психиатър поне веднъж месечно. Само през 1996 г., т.е. преди да бъде освободен, той е преминал през дванадесет такива прегледи.

99. Съдът приема, че самият характер на психологическото състояние на жалбоподателя го е направил по-уязвим в сравнение с обикновен арестант и че задържането може да е изострило до известна степен чувствата му на злочестина, мъка и страх. Той също така има предвид факта, че от 11 юни до 29 октомври 1996 г. жалбоподателят е бил държан под стража, въпреки психиатричното становище, че продължаващото задържане би могло да застраши живота му поради вероятността от опит за самоубийство. Все пак, въз основа на представените доказателства и преценявайки релевантните факти като цяло, Съдът не намира за установено жалбоподателят да е бил подлаган на малтретиране, притежаващо достатъчна степен на суровост, за да попадне в приложното поле на чл. 3 от Конвенцията.

100. Съответно, в настоящия случай не е имало нарушение на този текст.⁷”

⁶ Aerts v. Belgium

⁷ Решението е взето с единодушие.

II. Относно твърдяното нарушение на член 5, т. 3 от Конвенцията

101 Жалбоподателят твърди, че задържането му е било прекомерно продължително, в нарушение на чл. 5, т. 3 от Конвенцията.

A. Периодът, който следва да се вземе под внимание

102-103. Жалбоподателят е бил задържан два пъти в течение на въпросното производство. Тъй като декларацията на Полша, признаваща правото на индивидуална жалба по предишния чл. 25 от Конвенцията, е влязла в сила на 1 май 1993 г., периодът на задържане на жалбоподателя преди тази дата попада извън юрисдикцията на Съда *ratione temporis*.

104. “Освен това Съдът припомня, че предвид съществената връзка между чл. 5, т. 3 от Конвенцията и т. 1 (с) на този член, не може да се счита, че лице, осъдено на първа инстанция, е задържано “с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление”, както е посочено в последната разпоредба, а е в положението, предвидено в чл. 5, т. 1 (а), който допуска лишаване от свобода “по силата на постановена от компетентен съд присъда” (виж например решението по делото *Б. срещу Австрия*⁸ от 28.03.1990 г., А.175, стр. 14-16, пар. 36-39). Съответно, задържането на жалбоподателя от 1 юни 1995 г. (датата на първоначалното му осъждане на първа инстанция) до 22 февруари 1996 г. (датата на отмяна на тази присъда и връщане на делото) не може да се вземе предвид за целите на чл. 5, т. 3.

105. В съответствие с това Съдът намира, че подлежащият на разглеждане период се състои от два отделни периода – първият от 4 октомври 1993 г. до 1 юни 1995 г., а вторият от 22 февруари до 29 октомври 1996 г. – и възлиза на две години, четири месеца и три дни.”

B. Разумен характер на продължителността на задържането

106-107. Жалбоподателят твърди, че задържането му е било неоснователно. Нямавало валидно основание за задържането му след 4 октомври 1993 г., тъй като той бил представил болничен лист, оправдаващ отсъствието му от заседанията през февруари и март 1993 г. Освен това, от самото начало било ясно, че и други мерки за неотклонение, като гаранция или подписка, биха осигурили присъствието му на процеса. Твърди, че във всички случаи задържане от две години и четири месеца не може да се счита за “разумно”. В действителност, той е бил задържан не само през тези две години и четири месеца, които попадат под юрисдикцията на Съда *ratione temporis*, а общо четири години и тринадесет дни.

108-109. Правителството поддържа, че основната причина, поради която жалбоподателят е бил повторно задържан на 4 октомври 1993 г., не е била неявяването му пред съда през февруари и март 1993 г., а неспазването от страна на адвоката му на установения срок за представяне на медицинско удостоверение от съдебен експерт. Задържането на жалбоподателя било в резултат на неговото собствено поведение. То било постановено с оглед на опасността от неговото укриване, тъй като той се укривал след освобождаването му през юли 1992 г. Впоследствие съдът обсъдил освобождаването на жалбоподателя срещу парична

⁸ B. v. Austria

гаранция. Забавянето на неговото освобождаване се дължало на късното плащане на исканата гаранция и било причинено от самия жалбоподател.

110. “Съдът припомня, че въпросът дали срокът на задържането е разумен не може да бъде разглеждан абстрактно. Дали е разумно един обвиняем да остане под арест, следва да се преценява в съответствие с особеностите на всеки конкретен случай. Продължителното задържане в даден случай може да бъде оправдано, само ако има специфични данни, че е налице действително изискване от обществен интерес, което, въпреки презумпцията за невинност, надделява над правилото за уважаване на свободата на индивида, установено в чл. 5 от Конвенцията (виж, наред с други, горесцитираното решение *Лабута* срещу Италия).

Задължение на първо място на националните съдебни органи е да гарантират, че по дадено производство досъдебното задържане на обвиняемия няма да надхвърли разумния период от време. За тази цел, като отдават дължимото внимание на принципа за презумпцията за невинност, те следва да преценят всички факти за или против съществуването на горепосоченото изискване от обществен интерес, оправдаващо изключването на правилото на чл. 5, и следва да ги изложат в своите решения по исканията за освобождаване. Именно въз основа на мотивите на тези решения и на добре документирани факти, изложени от жалбоподателя в неговите жалби, Съдът е сезиран да реши дали е извършено нарушение на чл. 5, т. 3 (виж решението по делото *Мюлер срещу Франция*⁹ от 17.03.1997 г., Reports 1997-II, стр. 388, пар. 35).

111. Продължаващото съществуване на разумно подозрение, че арестантът е извършил престъпление, е условие *sine qua non* за законосъобразността на продължаващото задържане, но след определен период от време то вече не е достатъчно. Съдът тогава следва да установи дали другите основания, наведени от съдебните органи, са продължили да оправдават лишаването от свобода. Ако тези основания са “релевантни” и “достатъчни”, Съдът следва да се увери също така, че националните власти са проявили “специално усърдие” по време на производството (пак там).”

112-113. Съдът констатира липсата на спор по въпроса, че основната причина за издирването и повторното задържане на жалбоподателя е било неспазването на срока за представяне на медицинско удостоверение и непосочването на съдебен адрес. Въз основа на тези два факта съдебните органи са преценили, че съществува опасност жалбоподателят да се укрие, и са застъпвали това становище в почти всички решения, с които са отхвърляли многобройните молби за освобождаване след повторното му задържане. Опасността от укриване е била и сред основните фактори, взети предвид от окръжния съд при определянето на размера на паричната гаранция.

114. “Съдът е съгласен, че това основание, в допълнение към подозрението, че жалбоподателят е извършил въпросните престъпления, първоначално е било достатъчно, за да оправдае задържането му. С времето обаче то неизбежно е станало по-малко релевантно и, като се има предвид, че преди повторното му задържане на 4 октомври 1993 г. жалбоподателят вече е бил задържан почти година, само неопровержими съображения биха убедили Съда, че по-нататъшното му задържане от две години и четири месеца е било оправдано съгласно чл. 5, т. 3.

115. В настоящия случай Съдът не откри никакви такива съображения, особено като се има предвид, че съдилищата, ос Жалбоподателят поддържа, че

⁹ Muller v. France

правото му на гледане на делото “в разумен срок” е било нарушено и съответно е извършено нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията. Освен че постоянно са се позовавали на двата гореспоменати случая на неизпълнение от жалбоподателя на съдебно разпореждане, не са посочили никакво друго обстоятелство, годно да установи, че изтъкваната опасност действително е продължавала да съществува през целия разглеждан период.

116. Съдът съответно заключава, че съображенията, върху които съдилищата са основали своите решения, не са били достатъчни, за да оправдаят задържането на жалбоподателя през въпросния период.

117. Следователно, налице е нарушение на чл. 5, т. 3 от Конвенцията.¹⁰»

III. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

118. Жалбоподателят поддържа, че правото му на гледане на делото “в разумен срок” е било нарушено и съответно е извършено нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.

A. Периодът, който следва да се вземе под внимание

119. Не се спори относно началната дата на производството – 8 август 1991 г., когато жалбоподателят бил обвинен. Страните обаче спорят дали производството може да се счита за висящо по смисъла на чл. 6, т. 1.

120. Жалбоподателят твърди, че по “обвинението срещу него” още няма произнасяне, тъй като разглеждането по същество на жалбата му е висящо пред Върховния съд.

121. Правителството възразява, че делото е приключило на 27 октомври 1999 г., когато Апелативният съд в Краков е постановил окончателната присъда, и че е без значение дали жалбоподателят е подал жалба до Върховния съд, тъй като тя е извънредно средство, чрез което може да се атакуват само окончателни решения.

122. “Съдът припомня, че чл. 6, т. 1 не задължава държавите да създават апелативни или касационни съдилища. Въпреки това, държавата, която създаде такива съдилища, следва да гарантира, че отговорните пред закона лица ще се ползват и там с фундаменталните гаранции, съдържащи се в чл. 6 (виж, наред с други, решенията по делата *Делкур с/у Белгия*¹¹ от 17.01.1970 г., А.11, стр. 13-14, пар. 25 и *Бруала Гомес де ла Торе с/у Испания*¹² от 19 декември 1997 г., Reports 1997-VIII, стр. 2956, пар. 37).

Въпреки че начинът, по който чл. 6 следва да се прилага по отношение на апелативните и касационните съдилища, зависи от особеностите на разглежданите производства, не може да има съмнение, че апелативните и касационните производства попадат в обсега на чл. 6 (виж, *mutatis mutandis*, решението по делото *Туалиб срещу Гърция*¹³ от 09.06.1998 г., Reports 1998-IV, стр. 1427-28, пар. 46). Съответно, продължителността на такива процедури следва да бъде взета предвид, за да се установи дали общата продължителност на производството е разумна.

¹⁰ Решението е взето с единодушие.

¹¹ *Delcourt v. Belgium*.

¹² *Brualla Gómez de la Torre v. Spain*

¹³ *Twalib v. Greece*

123. Следователно, и предвид отсъствието на каквито и да било доказателства, които да установяват, че Върховният съд вече е постановил решение по делото на жалбоподателя, Съдът констатира, че до момента производството е продължило повече от девет години. Все пак, поради своята юрисдикция *ratione temporis* Съдът може да разгледа само периода от седем години и около пет месеца след 1 май 1993 г., въпреки че ще вземе предвид достигнатия към тази дата стадий на производството.”

Б. Разумен характер на продължителността на разглеждания период

125-126. Жалбоподателят твърди, че самите съдебни власти са направили делото сложно, като са организирали лошо производството: освен срещу него, обвинителен акт бил внесен срещу още девет лица, въпреки че обвиненията нямали връзка. Това довело до призоваване на деветдесет и осем свидетели, като показанията само на седем от тях били относими към неговия случай. Наред с това, по време на първоначалното производство съдът бил ненадлежно конституиран, което довело до отмяна на присъдата и връщане на делото. Съдът късно издал и разпореждането за разделяне на делата - едва след отмяната на първоначалната присъда.

127-129. Правителството твърди, че делото е било сложно поради обема на доказателствата, броя на обвиненията срещу жалбоподателя и другите обвиняеми и големия брой изслушани свидетели. Жалбоподателят съществено допринесъл за удължаването на процеса, като не се явил на редица заседания и се укрил, с което причинил спиране на производството от март до октомври 1993 г.

130. “Съдът намира, че макар и делото да е било с известна сложност, не може да се твърди, че това само по себе си оправдава цялата продължителност на производството.

Вярно е, че през февруари и март 1993 г. жалбоподателят не се е явил пред съда и че в резултат на това делото е било отложено за октомври 1993 г. Все пак, Съдът не намира доказателства, които да установяват, че на който и да било следващ етап от производството жалбоподателят е демонстрирал поведение на протакане или по друг начин е нарушил нормалното протичане на процеса. С оглед на това Съдът счита, че поведението му не е допринесло съществено за продължителността на производството.

Правителството поддържа, че съдилищата, макар и да носят отговорност за някои от забавянията, като цяло не са нарушили задължението си да гледат делото в разумен срок. Съдът обаче отбелязва, че задължението за експедитивно правосъдие тежи преди всичко върху тях, особено като се има предвид, че през по-голямата част от процеса жалбоподателят е бил задържан и е страдал от сериозна депресия. Това е изисквало от тях особено усърдие при разглеждането на неговото делото.

В тази връзка Съдът отбелязва, че след като първоначалната първоинстанционна присъда на жалбоподателя е била отменена на 22 февруари 1996 г., повторното разглеждане е било насрочено за 10 октомври 1996 г., но започнало едва на 18 март 1997 г., т.е. повече от година по-късно. Било е отложено за октомври 1997 г. Действително, отлагането поне в една своя част е било причинено от събития, дължащи се на другите обвиняеми. Въпреки това, тази липса на напредък на производството е довела до общо забавяне от почти година и осем месеца - забавяне, за което Съдът не намира достатъчно оправдание и което счита за несъвместимо с грижата, изисквана съгласно чл. 6, т. 1.

131. Съответно, Съдът не може да приеме изтеклия в настоящия случай период от време за разумен.

Следователно, налице е нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.¹⁴»

IV. Относно твърдяното нарушение на член 13 от Конвенцията

132. Жалбоподателят твърди, че не е имал ефикасно вътрешноправно средство, чрез което да повдигне пред национална институция въпроса за прекомерната продължителност на процедурата по неговото дело. Според него е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

133. В настоящия случай Съдът е сезиран да определи обхвата на задължението на договарящите държави по чл. 13 да гарантират на индивида “ефикасно вътрешноправно средство пред национална институция”, когато претендираното от жалбоподателя право по Конвенцията е правото на “разглеждане в разумен срок”, гарантирано от чл. 6, т. 1. Жалбоподателят твърди, че чл. 13 следва да се тълкува в смисъл, че изисква такова “ефективно вътрешноправно средство”. Правителството оспорва това. Комисията не е намерила за необходимо да разгледа този въпрос.

134. Жалбоподателят застъпва становището на останалите в малцинство членове на Комисията, че не само оплакването му трябва да се разгледа по чл. 13, но и че е налице нарушение на тази разпоредба. Позовава се на доклада на Комисията по делото *Микулски с/у Полша*¹⁵ (жалба № 27914/95, доклад от 10.09.1999 г., непубликуван), в който тя, като не е намерила нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията във връзка с продължителността на производството, все пак е изразила становище, че е извършено нарушение на чл. 13 поради липсата на каквото и да било вътрешноправно средство, чрез което жалбоподателят да изложи пред национална институция оплакването си относно прекомерната продължителност на производството.

135-137. Жалбоподателят счита, че дори и в определени случаи чл. 6, т. 1 да може да се приеме за *lex specialis* по отношение на чл. 13 – напр. когато лицето се оплаква от нарушение на правото му на достъп до съд – това не важи и за оплаквания, свързани с нарушения на правото на разглеждане на делото в разумен срок.

138-139. Правителството оспорва изцяло твърденията на жалбоподателя. Присъединява се към становището на мнозинството от членовете на Комисията, че не е необходимо да се разглежда въпросът дали в настоящия случай е имало нарушение и на чл. 13 от Конвенцията във връзка с липсата на ефикасно вътрешноправно средство срещу прекомерната продължителност на производството. Счита, че подходът на Комисията по делото *Микулски* е в противоречие с установената практика на Съда за връзката между чл. 6, т. 1 и чл. 13 от Конвенцията и че становището на Комисията е изцяло в разрез с *ratio legis* на последната разпоредба. Позовава се на редица решения на Съда (*Кадубек срещу Словакия*¹⁶ от 02.09.1998 г., Reports 1998-VI и горесцитираното *Бруала Гомес де ла Торе*), в които последователно е прието, че “изискванията на чл. 13 са по-широки и се поглъщат от тези на чл. 6”, или че “ролята на чл. 6, т. 1 по отношение на чл. 13 е на *lex specialis*, като изискванията на чл. 13 се поглъщат от тези на чл. 6, т. 1”.

¹⁴ Решението е взето с единодушие.

¹⁵ Mikulski v. Poland

¹⁶ Kadubec v. Slovakia

140-145. Правителството се позовава също на редица решения (*Пизети срещу Италия*¹⁷ от 26.02.1993 г., А-257-С, *Джузепе Триподи срещу Италия*¹⁸, No. 40946/98, 25 януари 2000 г., непубликувано в Reports, и *Буйи срещу Франция*¹⁹, No. 38952/97, 7 декември 1999 г., непубликувано в Reports), в които Съдът, след като е намирал нарушение на правото на “разглеждане на делото в разумен срок”, последователно е приемал, че не е необходимо да се произнася и по оплакването по чл. 13 за липса на вътрешноправно средство във връзка с прекомерната продължителност на това производство.

Накрая правителството поддържа, че дори и Съдът да прецени за необходимо да разгледа случая по чл. 13, не е налице нарушение на тази разпоредба, тъй като жалбоподателят е могъл да повдигне въпроса на продължителността на производството в жалбите си срещу продължаването на неговото задържане или в молбите за освобождаване, а също така е могъл да подаде оплакване до председателя на съда или до министъра на правосъдието, което е можело да ангажира дисциплинарната отговорност на съдията, ако е нарушил задължението си за експедитивно разглеждане на делото.

1. Необходимо ли е да се разглежда оплакването по чл. 13?

146. “По много предишни дела, по които Съдът е установявал нарушение на чл. 6, т. 1, той не е считал за необходимо да се произнася и по съпътстващо оплакване по чл. 13. В повечето случаи това е било така, тъй като при конкретните обстоятелства се е приемало, че чл. 6, т. 1 съставлява *lex specialis* по отношение на чл. 13.

Така, когато отстояването от индивида право по Конвенцията е “гражданско право”, признато от националното право – каквото е правото на собственост – защитата по чл. 6, т. 1 също ще бъде налице (напр. вж. решението по делото *Спорунг и Льонрот с/у Швеция*²⁰ от 23.09.1982 г., А.52, стр. 31-32, пар. 88). При тези обстоятелства гаранциите по чл. 6, т. 1, предполагащи съдебна процедура с всички нейни атрибути, са по-стриктни и поглъщат тези по чл. 13 (вж. напр. горесцитираното решение *Бруала Гомес де ла Торе*).

Съдът е прилагал подобна логика и по дела, в които оплакването на жалбоподателя е било насочено срещу адекватността на съществуващото апелативно или касационно производство, попадащо в обсега както на чл. 6, т. 1 в “наказателната” му част, така и на чл. 13 (виж решението по делото *Камазински срещу Австрия*²¹ от 19.12.1989 г., А.168, стр. 45-46, пар. 110 – във връзка с процедурата за нищожност пред Върховния съд).

В такива случаи няма правен интерес за преразглеждане на същия предмет на оплакването при по-малко строгите изисквания на чл. 13.

147. Няма припокриване обаче, а отгук няма и поглъщане, когато, както е в настоящия случай, твърдяното нарушение на Конвенцията, което лицето желае да отнесе пред “национална институция”, засяга правото на разглеждане в разумен срок в противоречие с чл. 6, т. 1. Въпросът дали жалбоподателят по дадено дело се е ползвал от процес в разумен срок при произнасянето по неговите права и задължения или по наказателно обвинение срещу него, е самостоятелен правен

¹⁷ Pizzetti v. Italy

¹⁸ Giuseppe Tripodi v. Italy

¹⁹ Bouilly v. France

²⁰ Sporrang and Lönnroth v. Sweden.

²¹ Kamasinski v. Austria

въпрос, отделен от този дали на разположение на жалбоподателя е имало ефикасно вътрешноправно средство за разглеждане на оплакването на това основание. В настоящия случай въпросът, който е следвало да бъде разгледан пред “съдилищата” по чл. 6, т. 1, са били наказателните обвинения срещу жалбоподателя, докато оплакването, което той е искал да бъде разгледано от “национална институция” за целите на чл. 13, е било самостоятелното оплакване за неразумната продължителност на производството.

По други подобни дела в миналото, Съдът въпреки това е отказвал да се произнесе по съпътстващо оплакване за липса на гарантираното от чл. 13 ефикасно средство за защита, като е преценявал това за ненужно с оглед вече установеното от него нарушение на изискването за “разумен срок” по чл. 6, т. 1 (виж, наред с други, горесцитираните решения *Пизети*, *Буйи* и *Джузене Триподи*).

148. Съдът е на мнение, че е настъпил моментът за ревизия на практиката му в светлината на продължаващото натрупване на жалби пред него, в които единственото или главното твърдение е неосигуряване на разглеждане на делото в разумен срок, в нарушение на чл. 6, т. 1.

Нарастващата честота, с която се установяват такива нарушения, неотдавна накара Съда да обърне внимание на “сериозната опасност”, съществуваща за върховенството на закона в рамките на националния правен ред, когато настъпват “прекомерни забавяния на правосъдието”, “по отношение на които страните по делото нямат вътрешноправно средство за защита” (виж например *Ботаци срещу Италия*²² [GC], No. 34884/97, пар. 22, ECHR 1999-V; *Ди Мауро срещу Италия*²³ [GC], No. 34256/96, пар. 23, ECHR 1999-V; *А.П. срещу Италия*²⁴ [GC], No. 35265/97, пар. 18, 28.07.1999 г., непубликувано, и *Ферари срещу Италия*²⁵ [GC], No. 33440/96, пар. 21, 28.07.1999 г., непубликувано).

149. На фона на тези обстоятелства, Съдът вече счита за необходимо да разгледа оплакването на жалбоподателя по чл. 13 отделно, в допълнение към вече установеното нарушение на чл. 6, т. 1 поради неизпълнение на задължението за гледане на делото му в разумен срок.”

2. Приложимост на чл. 13 към оплаквания за нарушаване на правото на разглеждане на делото в разумен срок

151. “Съдът не намира в буквата на чл. 13 нищо, което да обосновава принцип, че няма място за прилагането му по отношение на който и да било от аспектите на “правото на съд”, обхванато от чл. 6, т. 1. В историята на неговото съставяне също не може да се намери каквото и да било загатване за такова ограничение на действието на чл. 13.

Действително, защитата по чл. 13 не е абсолютна. Контекстът, в който настъпва твърдяното нарушение - или категория от нарушения - може да води до присъщи ограничения на възможното средство за защита. При такива обстоятелства чл. 13 не се третира като неприложим, но неговото изискване за “ефикасно вътрешноправно средство” следва да се разбира като “вътрешноправно средство, което е толкова ефикасно, колкото може да бъде, предвид ограничения обсега на търсене на защита, присъщ на [конкретния контекст]” (виж решението по

²² *Bottazzi v. Italy*

²³ *Di Mauro v. Italy*

²⁴ *A.P. v. Italy*

²⁵ *Ferrari v. Italy*

делото [Клас и други срещу ФРГ](#)²⁶ от 06.09.1978 г., А.28, стр. 31, пар. 69). Освен това, “чл. 13 не отива дотам, че да гарантира средство за защита, позволяващо законите на една договаряща държава да бъдат оспорвани пред национална институция на основанието, че противоречат на Конвенцията” (виж решението по делото [Джеймс и други срещу Обединеното кралство](#)²⁷ от 21.02.1986 г., А.98, стр. 47, пар. 85). Така, чл. 13 не може да се тълкува като изискващ предоставянето на ефективно средство за защита, което би дало възможност на лицето да направи оплакване за липсата по националното право на достъп до съд, както е гарантиран в чл. 6, т. 1.

По отношение на твърдяно неосигуряване на разглеждане на делото в разумен срок обаче не може да се намери такова присъщо квалифициране на обсега на чл. 13.

152-156. Напротив, мястото на чл. 13 в установената с Конвенцията схема за защита на човешките права би могло да се приведе като довод в полза на свеждането до минимум на имплицитните ограничения на този текст.

По силата на чл. 1, основната отговорност за реализиране и привеждане в действие на гарантираните права и свободи е на националните институции. Така механизмът на предявяване на жалба до Съда е субсидиарен спрямо националните системи, гарантиращи правата на човека. Този субсидиарен характер е изразен в членове 13 и 35, т. 1 от Конвенцията.

Целта на [чл. 35, т. 1](#), който установява правилото за изчерпване на вътрешноправните средства за защита, е да предостави на договарящите държави възможност да предотвратят или поправят нарушенията, които се твърди, че са извършили, преди тези твърдения да бъдат отнесени пред Съда (...). Правилото на чл. 35, т. 1 се основава на предположението, отразено в чл. 13 (с който то има близко сходство), че е налице ефикасно вътрешноправно средство за защита по отношение на всички твърдени нарушения на правата по Конвенцията.

По този начин чл. 13, като дава пряк израз на задължението на държавите да защитават правата на човека първо и предимно в собствените си правни системи, установява допълнителна гаранция за индивида, за да може той ефективно да се ползва от тези права. Целта на чл. 13, видна от подготвителните материали по Конвенцията (...), е да предостави средство, чрез което индивидите да могат да получат поправяне на национално ниво на нарушения на техните права по Конвенцията, преди да се наложи да приведат в действие международния механизъм за предявяване на жалба пред Съда. От тази гледна точка, правото на индивида на гледане на неговото дело в разумен срок ще бъде по-слабо ефективно, ако не съществува възможност за предявяване на жалба по Конвенцията първо пред национална институция, и изискванията на чл. 13 следва да се разглеждат по-скоро като подсилващи действието на онези по чл. 6, т. 1, а не като погълнати от общото задължение, наложено от този член, хората да не бъдат подлагани на прекомерни забавяния на съдебните процедури. (...)

Ако чл. 13 следва да се тълкува, както твърди правителството, като неприложим спрямо гарантираното от чл. 6, т. 1 право на съдебно разглеждане в разумен срок, хората ще бъдат системно принуждавани да отнасят до Съда в Страсбург оплаквания, които иначе (и според Съда това е по-уместно) трябва да бъдат адресирани на първо място в рамките на националната правна система. В крайна сметка, ефективното функциониране на национално и на международно

²⁶ *Klass and Others v. Germany.*

²⁷ *James and Others v. the United Kingdom.*

ниво на установената с Конвенцията схема за защита на човешките права е възможно да бъде отслабено.

С оглед на горните съображения Съдът счита, че правилното тълкуване на чл. 13 е, че тази разпоредба гарантира ефективно средство за защита пред национална институция при твърдяно нарушение на изискването по чл. 6, т. 1 за разглеждане на делото в разумен срок.

3. Относно спазването на изискванията на чл. 13

157. Както Съдът е приел в много случаи, чл. 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално ниво на средство за привеждане в действие на същността на правата и свободите по Конвенцията във всяка една форма, в която те могат да бъдат осигурени от националния правен ред. (...) Обхватът на задълженията на договарящите държави по чл. 13 варира в зависимост от характера на оплакването на жалбоподателя. Все пак, вътрешноправното средство, изисквано от чл. 13, следва да бъде “ефикасно” както на практика, така и по закон (вж. напр. *Илхан срещу Турция*²⁸ [GC], по. 22277/93, пар. 97, ECHR 2000-VIII).

“Ефикасността” на “вътрешноправното средство” по смисъла на чл. 13 не зависи от сигурността на настъпване на благоприятен изход за жалбоподателя. “Институцията”, визирана в тази разпоредба, също не е необходимо да бъде съдебна, но ако не е, нейните правомощия и гаранциите, които предоставя, са релевантни за преценката дали средството за защита пред нея е ефективно. Също така, дори и ако едно средство за защита само по себе си не задоволява напълно изискванията на чл. 13, съвкупността от средства, предвидени от националното право, може да сторят това (виж, наред с други, решенията по делата [Силвър и други срещу Обединеното кралство](#)²⁹ от 25.03.1983 г., A.61, стр. 42, пар. 113 и [Чахал срещу Обединеното кралство](#)³⁰ от 15.11.1996, Reports 1996-V, стр. 1869-70, пар. 145).

158. За Съда остава да определи дали средствата, с които жалбоподателят разполага съгласно полското право, за да предяви оплакване относно продължителността на производството по неговото дело, биха били “ефикасни” в смисъл, че биха предотвратили твърдяното нарушение или неговото продължаване, или биха предоставили адекватна компенсация за всяко вече извършено нарушение.

159. Съдът веднага отбелязва, че правителството не твърди да е имало каквито и да било специфични правни средства, чрез които жалбоподателят да е могъл да се оплаче от продължителността на производството, но поддържа, че съвкупността от няколко средства задоволява изискванията на чл. 13. То обаче не посочва дали, и евентуално как, жалбоподателят би могъл да получи удовлетворение – превантивно или компенсационно – чрез прибегване до тези средства. Не е посочено дали което и да било от отделните средства или комбинация от тях биха могли да ускорят разглеждането на обвиненията срещу жалбоподателя или биха му предоставили обезщетение за вече настъпилите забавяния. Правителството не предоставя и какъвто и да било пример от националната практика, показващ, че чрез използването на въпросните средства е било възможно жалбоподателят да получи такова удовлетворение.

²⁸ *Ilhan v. Turkey*

²⁹ *Silver and Others v. the United Kingdom*.

³⁰ *Chahal v. the United Kingdom*.

Това само по себе си показва, че цитираните средства не отговарят на стандарта за “ефикасност” по смисъла на чл. 13, тъй като, както Съдът вече посочи, изискваното вътрешноправно средство трябва да бъде ефикасно както по закон, така и на практика.

160. Съответно, Съдът приема, че в настоящия случай е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията, състоящо се в това, че жалбоподателят не е имал вътрешноправно средство, чрез което да може да осъществи правото си на “разглеждане на делото в разумен срок”, гарантирано от чл. 6, т. 1 от Конвенцията³¹.”

162-168. Съдът отхвърля като недоказана претенцията на жалбоподателя за обезщетение за имуществени вреди. Уважава частично в размер на 30 000 полски злоти искането му за обезщетение за неимуществени вреди, изразяващи се в страдания и чувство на безизходност в резултат на прекомерната продължителност на задържането му и на гледането на делото му и недостатъчно компенсирани от констатацията за нарушение на Конвенцията. Присъжда и разноски в размер на 20 000 полски злоти.

³¹ Решението е взето с мнозинство от 16 срещу 1 гласа.